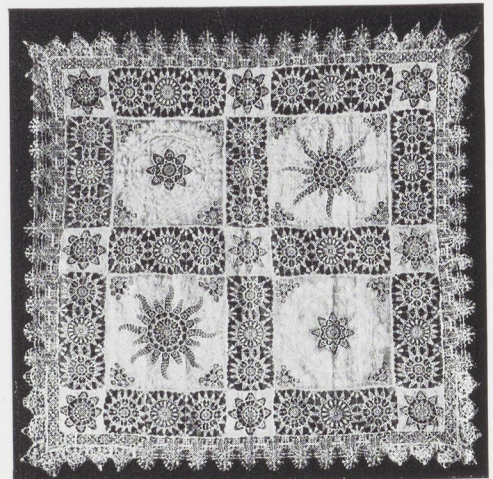
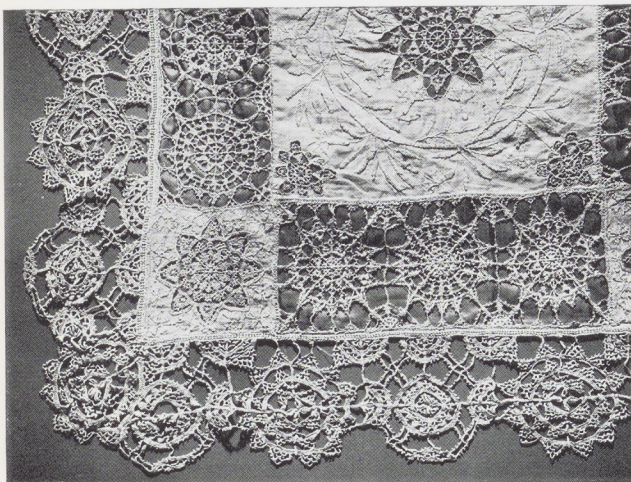

Afb. 1, 2 en 3. Sprei (twee details) en sloop van linnen batist en reticella naald- en kloskant, 226 × 217 cm en 72 × 72 cm. West-Europa, ca. 1625. Rijksmuseum, Amsterdam. Aankoop 1974.

Afb. 4 (rechts). Pieter Codde (1599–1678). Galant gezelschap, 1633, detail. Rijksmuseum, Amsterdam (bruikleen van N.N.).

Een kanten spreij met slopen van ca. 1625

Tot de oudste bezittingen van de kantverzameling van het Rijksmuseum behoren twee kragen, die in 1883 via het Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden in het museum kwamen. Hoewel in de 19de en vroege 20ste eeuw kanten werden aangekocht en in bruikleen werden verkregen, kwam pas na 1925 de verzameling tot ontplooiing. In dat jaar namelijk werd de Vereniging Het Kantsalet opgericht, die belangstellenden kennis wilde bijbrengen omtrent de geschiedenis en de techniek van klos- en naaldkanten. Als trefpunt voor haar bijeenkomsten koos de vereniging een openbare instelling, het Rijksmuseum. Voorts stelde de Vereniging zich ten doel kanten aan te kopen en deze aan het Rijksmuseum te schenken. Het museum liet zich, door deze schenkingen verrijkt, stimuleren tot verdere eigen aankopen. Het Kantsalet koesterde de wens dat er vitrines gemaakt zouden worden om kantwerken permanent tentoon te stellen. Die moesten dan zodanig begeleid zijn met tekst en uitleg, dat het streven van de vereniging op vruchtbare bodem terecht kwam en alomde kennis van kant verbreid werd. Met uitzondering van enige muurvitрины, die in de oorlog verdwenen, kwam daar pas wat van in 1962, toen nieuwe zalen met 18de-eeuwse kunstnijverheid werden ingericht. Een tweede kantsaal volgde in 1965, namelijk op de begane grond.

Vele zeer grote aankopen die sindsdien uit eigen budget en door schenking van de Commissie voor Fotoverkoop verwezenlijkt zijn, geven blijk van een ruime visie: immers wat sedert de 19de eeuw als ragfijn vrouwenpinsel wordt gezien, was dat in de ruige 17de eeuw geenszins. Hiervan getuigen de vele schilderijen van de Hollandse schilders van de 17de eeuw, die de trots vormen van het Rijksmuseum. Hierop ziet men kanten kragen en manchetten, ook bij mannen en *canons* in de laarzen bij de schutters.

In 1974 werd een fraai bewerkte spreij (afb. 1-2) aangekocht met twee bijbehorende sierslopen (afb. 3). Zij zijn samengesteld uit linnen batisten blokken en reticella-kant en, wat nog nimmer is aangetroffen, met fijngetekende en daarna geapliceerde anjers, irissen, cyclamen, margrietten, druiven

etc. die hier en daar nog een vage schim van een pasteltint vertonen. Bloemsoorten, welke juist door Hollandse schilders voor hun bloemstillevens uitverkoren werden. Zelden zal het zoeken naar zo'n spreij op een Hollands schilderij met succes bekroond worden. Daarom is het wel bijzonder dat

zo'n schilderij zomaar opeens in het Rijksmuseum werd aangetroffen: namelijk een pas in bruikleen verkregen fijntonig 1633 gedateerd werk door Pieter Codde, een bordesceene, waarvan hierbij het betreffende detail wordt afgebeeld (afb. 4). Duidelijk zijn viooltjes te herkennen op het batist en verwant zijn ook de randen met de iets afgeronde, maar nog diepe schulpen. Deze laatste vorm is typisch voor de periode 1620-1640.

Patroonboeken met borduur- en kantdessins waren over heel Europa verbreid, zodat toeschrijving van de hier afgebeelde stukken aan een bepaald land niet mogelijk is.